

PRIČAONICA

Rasim Tobudić

Riječ je o neobičnoj prozivci. Djeca sjede na podu, ukoliko usvjeti dozvoljavaju, ili na stolicama u krugu. U trenutku kad ih nastavnik proziva, ne odazivaju se praznim riječima tipa: Ovdje, Tu sam..., nego uzvikuju broj koji pokazuje kako se osjećaju. Jedan znači potištenost, deset obilje energije.

Naprimjer: 10 – pun sam snage, 9 – uzbuđen sam, 8 – pomalo sam nervozan, 7... itd.

Ovo je znanost o sebi. Predmet proučavanja su osjećaji koji se neočekivano pojavljuju u međuljudskim odnosima. Napetosti i traume dječijeg života koriste se kao teme dana. Otvoreno se govori o problemima boli, zavisti, neslaganjima koja bi, kad-tad, mogla prerasti u agresiju. Kad brojevi budu niski: jedan, dva, tri..., koji označavaju loše raspoloženje, otvara se mogućnost razrade problema. Jer, ako ne otklonimo loše raspoloženje, neće biti moguće ni učenje obrazovnih sadržaja bilo kojeg predmeta.

Nastavnik pita:

Želiš li pričati o tome zbog čega se tako osjećaš?

Ako to učenik ne želi, ponudimo mu mogućnost da to može uraditi kad bude želio. Kad bude želio, dobit će priliku da razmotri kreativne načine suočavanja sa tim problemom.

Problemi koji se javljaju su veoma različiti.

Do četvrtog razreda, to su:

Strahovi raznih vrsta, osjećaji isključenosti, zadirkivanja, manje ili veće nepravde – kako to djeca objašnjavaju.

Od petog razreda se javljaju nove brige:

Razne vrste povrijeđenosti, optuživanja.

Razne vrste maltretiranja tipa:

Nepoznati dječak mi je tražio da mu donesem jednu marku-.

Moji prijatelji puše cigarete i nagovaraju i mene...

To su teme koje u dječijem životu imaju veliku važnost. Najčešće se javljaju izvan učionice, na velikom odmoru, na putu od kuće do škole, kod kuće u igri s vršnjacima.

To su, ujedno, i razlozi što neki nastavnici ne vode raspravu o njima.

Govore:

To se nije dogodilo u školi!

Nemam ja vremena za takve rasprave.

Moram prelaziti nastavne sadržaje

Događa se da ove probleme djeca drže u sebi.

Šta se tad događa?

Djeca postaju opsjednuta tim problemima.

Kad su sama, čak i noću, ne mogu zaspati. Ako su još i roditelji prezaposleni, ostaju bez osobe sa kojom bi mogli podijeliti svoje brige i pronaći načine za razrješenje.

Moguće je pronaći i više razloga zašto sam se kao pedagog škole odlučio da okupljam učenike u grupe i razgovorom, koji djeca nazivaju pričaonica, pronalazimo rješenje.

Polazimo od maksime koju u veselim pustolovinama Robina Hooda, Robin savjetuje mladom sljedbeniku:

Ispričaj nam nevolje svoje i govori bez ustezanja, riječi, ako ništa drugo, olakšavaju

srcu bol. To je poput otvaranja mlinske brane višku vode-

Ovakav razgovor u grupi dovodi do smanjenja tenzija među djecom. Tako u djetetu ostaje više mjesta za obrazovni dio.

Dosad, u dugogodišnjem radu, raspravljali smo o sljedećim temama:

- Stvaranje riječnika osjećaja,
- Razvijanje sposobnosti dobrog slušanja i postavljanja pitanja,
- Ispitivanje vlastitih postupaka i upoznavanje njihovih posljedica,
- Pronalaženje načina za nošenje sa strahom, bijesom, tugom,
- Učenje metoda opuštanja,
- Razumijevanje tuđih osjećaja i sagledavanje problema iz njihove perspektive,
- Upućivanje poruka koje počinju sa ja, umjesto okrivljanja,
- Prepoznavanje vlastitih jakih i slabih strana,
- Sposobnost zbijanja šala i na vlastiti račun,
- Preuzimanje odgovornosti,
- Održavanje obećanja, poštivanje odluka,
- Odgađanje primanja nagrade,
- Rješavanje konflikta nenasilnim putem...

U ovakvom učenju o sebi, nema ocjenjivanja. Sam život u školi i snalaženje u svakodnevnim životnim situacijama je završni ispit.

U školi u kojoj radim uspio sam uraditi sljedeći raspored rada s grupama učenika:

Pet dana u sedmici, četiri grupe po sedam učenika. Rad sa jednom grupom traje jedan sat, što godišnje iznosi 30 sati. Posljednjih nekoliko sati pristupamo usmenom ispitu iz oblasti međuljudskih odnosa. Različita pitanja, koja smo u ranijem radu rješavali, nalaze se na stolu. Djeca odbabiru pitanje i daju odgovor kako vide rješenje problema.

Evo nekih od pitanja.

Koji su pozitivni načini suočavanja sa strahom?

Koji su pozitivni načini suočavanja sa bijesom?

Opiši primjerenu reakciju kojom ćeš sebi ili prijatelju pomoći kad ga neko nagovara da kuša drogu, alkohol...

Iznosim primjer jednog grupnog sastanka:

Peti razred. Grupa od sedam dječaka i djevojčica.

Tema: Raspoznavanje vlastitih i tuđih osjećaja.

Djeca su prošle sedmice dobila zadatak da u raznim časopisima pronađu ljudske portrete sa različitim izrazima lica. Svi u grupi, redom kojim žele, verbalno daju tumačenje emocije koja je izražena na donesenom portretu. Cilj je da dijete objasni na osnovu čega određuje da ta osoba osjeća upravo to.

Za to vrijeme, na veliki papir ispisujem nazive osjećaja tuga, sreća... itd.

Dok ispisujem riječ tuga, pitam:

Koliko vas se barem jednom osjećalo tužnim-?

Sve ruke su bile u zraku. Djeca žele iskazati i razloge zbog čega su bili tužni.

Kako ste se osjećali kada ste bili tužni?, - pitam.

Odgovori dolaze tako brzo da jedno dijete pretiče drugo:

Tužno, nervozno, umorno, uplakano...

Dodajem i riječ ljutito.

Pitam ih slažu li se?

Slažemo, odgovaraju uglas.

Zatim podijelimo umnožene listove. U jednom stupcu su, lijevo, lica dječaka i djevojčica. Svako od njih pokazuje jednu od šest temeljnih emocija. U desnom stupcu je opis aktivnosti mišića lica koji prate svaku od ovih emocija.

Naprimjer:

Otvorena usta, uvučene usne.

Strah - oči otvorene, podignute.

Obrve uzdignute, povučene jedna prema drugoj...

Djeca redom čitaju to što su napisala i oponašaju navedene izraze.

Pomažem u objašnjenju uputa za položaj mišića kod svake emocije.

Dok jedno dijete demonstrira, druga djeca ga posmatraju. Daju i oni upute.

Kad razgovaram sa kolegama nastavnicima o ovoj vježbi, neki od njih izražavaju začuđenost.

Zar i to treba učiti djecu, pa oni to ionako znaju. Svakodnevno to vidim na njihovim licima.

To je zaista istina, ali i prilika da pokažemo kako ova vježba može biti od velike koristi, jer

nasilnici među djecom najčešće udaraju drugu djecu u ljutnji zato što pogrešno protumače neverbalne poruke izraza lica kao znakove neprijateljstva.

Prelaskom u starije razrede, naročito na završetku osnovne škole, bliži se i završetak djetinjstva ove djece. U to vrijeme, u radionicama pronalazimo i pokazujemo vještine za:

- podizanje samopouzdanja, poštovanje prema samom sebi,

- optimizam da se mogu steći i zadržati prijatelji,

- sposobnosti dječaka i djevojčica da izgrađuju bliske veze i uspješno prolaze kroz krize prijateljstva, itd.

U ovo vrijeme se može vidjeti da oni koji su pohađali ove radionice pokazuju da su drukčiji od svojih vršnjaka. Manje ih muče pritisci koje nameću vršnjaci. Manje ih muče pritisci i iskušenja pušenja i droge.

Oni su ovladali emocionalnim vještinama koje su ih, barem donekle, zaštitile od pritisaka koji ih očekuju.

Djeca koja uspješno prođu program nenasilnog rješenja sukoba dobiju zadatak da to svoje znanje šire izvan školske učionice. Na svim mjestima na kojima se događaju eksplozije temperamenta druge djece. U tom cilju, oni budu promovirani u medijatora (posrednika).

Grupa takve djece sačinjava medijatorski klub u školi.

Kad dođe do eskalacije napetosti, djeca mogu potražiti nekog od ovih posrednika, koji će im pomoći u rješavanju spora.

Medijator je osposobljen izražavati se na način koji daje do znanja objema sukobljenim stranama da je on nepristrasan. Jedna od vještina kojom je medijator ovladao jest taktika sjedanja za sto sa sukobljenim učenicima. Medijator ih vodi razgovorom tako da jedan drugog slušaju bez prekidanja i vrijeđanja. Podstiče obje strane da se smire i izraze svoj stav. Na kraju, svaki od sukobljenih dobiva priliku da prepriča ono što je rečeno kako bi postalo zaista jasno da su čuli ono što je druga strana zahtijevala. Zatim, svi zajedno pronalaze rješenja koja su prihvatljiva objema stranama. Dogovor se potvrđuje drugarskim rukovanjem u prisustvu medijatora.

Sudjelujući u ovakvim aktivnostima kod medijatora, a i kod sukobljene djece, dolazi do jačanja svijesti.

Evo šta kaže jedan medijator:

Nekad sam mislio: Ako me neko udari ili mi nešto učini, jedino je rješenje potući se i uzvratiti mu. Sada razmišljam ovako:

Ako meni neko učini nešto ružno, ne pokušavam mu uzvratiti ružnim. Pokušavam riješiti problem.

Dolazi do brižnijeg odnosa prema drugima. Dolazi do smanjenja broja sukoba, uvreda...

Temeljna činjenica je da djeca nauče sljedeće:

- Uredu je imati sve vrste osjećaja. To je normalno, ali neke reakcije su primjerene, a druge nisu. Učimo reakcije (vještine) koje su primjerene.

I ne očekujemo da će svaka djevojčica i dječak iz grupe usvojiti sve navedene vještine. Neki manje, neki više, u mjeri u kojoj im uspije. Svi ćemo zbog toga biti na dobitku. Djeca će postati bolji drugovi, bolji učenici, sinovi, kćerke. U budućnosti će biti bolji supružnici, očevi, kolege, građani...

Značaj ovoga ne može biti dovoljno naglašen.

Znam da postoji veliko zanimanje pedagoga za ovakve programe. Ipak, oni su zasad rijetkost. Većina nastavnika, direktora, roditelja i ne zna da postoje. Najbolji uzori su daleko od većine škola. S obzirom na razne vrste kriza s kojima se naše društvo, pa i škola suočava, moramo se upitati: Nije li vrijeme ovim vještinama poučiti što više djece i što ranije?

Literatura:

1. Gardner, H. (1993.), *Frames of mind the teory of multiple inteligence*, New York, Basic Books,
2. Goleman, D. (1997.), *Emocionalna inteligencija*, Mozaik knjiga, Zagreb,
3. Grgin-Lacković, K. (1994.), *Samopoimanje mladih*, Naklada Slap, Jastrebarsko,
4. Sternberg, J.R. (1999.), *Uspješna inteligencija*, Barka, Zagreb,

Summary

ON THE METHODIC OF EDUCATION:
THE TALKING-POINT

Rasim Tobudic

In self evaluating themselves, children usually make mistakes. The author, therefore, holds that children should be trained in self-evaluation from an early age. He presents the results of the research he conducted in an fourth grade elementary school class.

The activities organized gave students a chance to correctly judge and grade their capabilities and to show their true values.

During the research period, lasting for 45 days, the class' aspiration rose by 0.20 index points. Correlation coefficient at the beginnings was $Q=0.76$, while at the end of research it reached 0.81. The results of this research call on teachers to use various school activities to enhance the level of aspiration in students. This will also influence the overall success of the students.

موجز

من أساليب التربية: قاعة الحوار

راسم توبوديتش

يرتكب الأطفال في معظم الأحيان أخطاء عند بحثهم عن الإجابة عن السؤال المطروح بشأن التقييم الذاتي. ومن هنا يعتبر كاتب هذا البحث أنه يجب تأهيل الأطفال منذ نعومة أظفارهم على التقييم الذاتي لما يؤديه من أعمال. ويصف الكاتب النتائج التي توصل إليها في جزء من الدراسة العملية التي أجراها على أحد فصول الصف الرابع الابتدائي.

لقد أعطت النشاطات المتخذة للتلاميذ القدرة على التقدير والتقييم الصحيح لإمكاناتهم، وأن يبرزوا قيمتهم الحقيقية.

استمرت هذه الدراسة في ذلك الفصل مدة 45 يوماً، وتبين من خلالها ارتفاع مستوى الاهتمام في الفصل بمعدل 0,20 نقطة مؤشر. وكان مُعادل العلاقات المتبادلة في بداية الدراسة يبلغ 0,76 فارتفع في نهايتها حتى وصل إلى 0,81. إن نتائج هذه الدراسة تدعو المدرسين والمعلمين أن يعملوا على رفع مستوى الاهتمام عند التلاميذ من خلال النشاطات المدرسية، فيزيدوا بذلك معدل النجاح العام عندهم.